

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

ПРОГРАМА

II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ВЕРБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ КОДИ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»**

9 листопада 2016 року

Кам'янець-Подільський

Організаційний комітет конференції

Голова організаційного комітету

Іван Конет проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор фізико-математичних наук, професор

Заступники голови організаційного комітету

Борис Коваленко декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Людмила Марчук завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Члени організаційного комітету

Тетяна Джурбій заступник декана факультету української філології та журналістики з наукової роботи та інформатизації навчального процесу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики

Анжеліка Попович професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Юрій Маркітантов професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Раїса Козак доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Інна Беркешук доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Модератор інтернет-конференції

Анжеліка Попович професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Адреса організаційного комітету:

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
кафедра української мови
вул. Огієнка, 61,
м. Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
32300
тел. (03849) 31213

Регламент роботи конференції

- 9.30 – 10.00** – реєстрація учасників конференції, налагодження Skype-зв'язку
10.00 – 11.45 – пленарне засідання
11.50 – 13.30 – секційні засідання
13.30 – 14.00 – обідня перерва
14.00 – 15.30 – секційні засідання
16.30 – 17.00 – підсумкове пленарне засідання.

Режим проведення конференції – **Skype-зв'язок.**

Доповідь на пленарному засіданні – 20 хв.

Доповідь на секційному засіданні – 10 хв.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Вітальне слово

- Іван Конет** проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор фізико-математичних наук, професор
- Борис Коваленко** декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
- Людмила Марчук** завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Доповіді

Семен Абрамович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

ЛІРИЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ДИСКУРСУ В ПОЕЗІЇ ТАМАРИ СЕВЕРНЮК

Проаналізовано специфіку художньої організації комунікаційного акту в новій книжці поезій Т. Севернюк «Коли задихається серце, очі вбирають світ...», в якій громадянський дискурс експресивно «ліризується» у сфері авторського монологу, що адресований «читачеві-другу».

Ключові слова: поетичний монолог, читач, дискурс, національна самоідентифікація.

Тетяна Вільчинська, доктор філологічних наук, професор кафедри загального мовознавства і слов'янських мов, декан факультету філології і журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ РОСЛИННОГО ЕТНОКОДУ У ТРОПАХ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ І. ФРАНКА)

Стаття присвячена аналізу рослинного етнокоду української культури, вербалізованого за допомогою тропів, у поетичній мові І. Франка. З'ясовано його місце серед інших етнокультурних кодів, розглянуто закономірності вживання фітонімів у різних тропічних одиницях, схарактеризовано етнічну основу мотивації українських назв рослин, опоетизованих І. Франком. У ході дослідження встановлено основні рослинні образи як репрезентанти відповідного етнокультурного коду та особливості їхнього використання в

художній мові Каменяра.

Ключові слова: код культури, рослинний етнокод, фітонім, троп, контекст.

Наталя Коч, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та прикладної лінгвістики, Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ДИХОТОМІЧНОГО КОНЦЕПТУ ПРАВДА/НЕПРАВДА У СТАРОУКРАЇНСЬКОМУ ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

На матеріалі «Словника староукраїнської мови XIV – XV ст.» проаналізовано вербальні презентації дихотомічного концепту ПРАВДА/НЕПРАВДА. Номінативне поле концепту свідчить про етнокультурну значущість відповідних понять.

Ключові слова: дихотомічний концепт, правда, неправда, номінативне поле концепту.

Олена Кульбабська, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ВАРІАНТНІСТЬ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ В УКРАЇНСЬКИХ ПАРАЛЕЛЬНИХ ПЕРЕКЛАДАХ БІБЛІЇ

З'ясовано номінативні особливості варіантних синтаксичних одиниць різних рівнів, дібраних із текстів паралельних українських перекладів Біблії, зокрема П. Куліша, І. Пулюя, І. Нечуя-Левицького (1903 р.), І. Огієнка (митрополита Іларіона) (1962 р.), І. Хоменка (1963 р.), Патріарха Філарета (Денисенка) (1988 р.), о. Рафаїла Турконяка (1997 р.).

Ключові слова: Біблія, паралельні українські переклади, варіантність, функційна еквівалентність, трансформація, варіантні синтаксичні одиниці, модифікати, транспозити, інтерверсивні та метатаксичні варіанти.

Людмила Марчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПТ «ЧЕСНІСТЬ» ТА ЙОГО ФУНКЦІЙНА ЧАСТОТНІСТЬ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Поняття «чесність» належить до категорій моральних цінностей та є центральним у публіцистичному дискурсі. Важливо виявити цінність чесності для української культури та описати основні метафори, які актуалізують концепт «чесність» в сучасних україномовних ЗМК, довести велику частотність уживання метафоричної моделі з компонентом «чесність» як маніпуляцію в сучасному дискурсі засобів масової комунікації.

Ключові слова: концепт, поняття, цінності, маніпуляція, засоби масової комунікації.

Наталія Руснак, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ДІАЛЕКТНІ ТЕКСТИ ПРО РІЗДВЯНІ ЗАБАВИ У БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРКАХ

Проаналізовано розповіді діалектоносіїв про різдвяні забави, які містять не тільки лінгвальну інформацію про буковинські говірки, але й етнолінгвістичні відомості, вербалізуючи частину духовної культури української нації. Народньо-поетичну основу Різдвяного циклу яскраво відтворюють забави, як-от: розваги світського характеру (танці) та релігійно-світського (колядування, маланкування).

Ключові слова: буковинські говірки, діалектний текст, культурний термін, обрядове кліше, етимологія, запозичення.

Олександр Стишов, доктор філологічних наук професор кафедри української мови, Київський університет імені Бориса Грінченка

ФРАЗЕОЛОГІЗМАМИ-ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Висвітлено основні джерела поповнення й збагачення фразеологічної системи української мови кінця ХХ – початку ХХІ століття новими стійкими одиницями, не зафіксованими фразеологічними лексиконами. Засвідчено, що серед них найбільш поширеним є творення фразеологізмів-інновацій на основі слів, вільних і термінологічних словосполучень, а також запозичення з англійської й російської мов.

Ключові слова: фразеологізм, фразеологічна одиниця, фразеологізм-інновація, засоби масової інформації, тенденція.

Світлана Шабат-Савка, доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови, заступник декана філологічного факультету, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

КОМУНІКАТИВНА ІНТЕНЦІЯ І ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ПСИХОМЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Визначено антропоцентричні параметри й когнітивно-концептуальні характеристики комунікативної інтенції як міжрівневої лінгвістичної категорії, обґрунтовано залежність вербалізації інтенційних обширів комунікації від ментальності та світосприйняття тієї лінгвокультурної спільноти, до якої належить мовна особистість, від прагматичної компетентності спілкувальників, типу інтеракції та низки синтаксичних конструкцій, які, репрезентуючи пізнавальну діяльність мовця, структурують

і зберігають його знання та досвід в українськомовному дискурсі.

Ключові слова: комунікативна інтенція, мовець, мовна особистість, психоментальний простір, інтенційний обшар комунікації, вербалізація, дискурс.

Марія Пентилюк, доктор педагогічних наук, професор кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ В
ПРОЦЕСІ КРОС-КУЛЬТУРНОГО НАВЧАННЯ**

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

СЕКЦІЯ 1

КАТЕГОРІЇ, КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Інна Беркешук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАРОДЖЕННЯ КОГНІТИВНОЇ ДЕРИВАТОЛОГІЇ ЯК НАУКИ

У пропонованій розвідці проаналізовано витoki когнітивної дериватології та окреслено місце досліджень словотворчих процесів у загальному спектрі робіт, які сповідують принципи когнітивної науки. Продукування похідних обумовлює закріплення людського досвіду, що сприяє відображенню в словотворчих одиницях когнітивних основ осмислення світу як мовною особистістю, так і суспільством загалом.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, когнітивна дериватологія, дериват, категоризація, пізнавальні процеси, мова.

Нонна Варех, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри іноземних мов та професійної мовної підготовки, університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАРЕЦЕПЦІЇ ЕТНОНІМУ «UKRAINE» У БРИТАНСЬКІЙ ПЕРІОДИЦІ

У статті представлено результати концептуального аналізу етноніму «Ukraine» в британській періодиці. Акцентовано увагу на структурі соціальних концептів і особливостях їхнього аналізу. Вказано на семантичні трансформації полярних сенсів концепту «Ukraine» внаслідок геополітичних та соціокультурних змін. Зазначено, що значний сегмент семантичного наповнення концепту сформовано у річищі воєнного дискурсу. Вагомими складниками семантичного поля концепту «Ukraine» також є дотичні до нього концепти «криза» та «реформи». Виявлено нові впливові субконцепти «нова Україна» та «східна Україна».

Ключові слова: етнонім «Ukraine», концепт, медіадискурс, семантика, ЗМІ.

Руслана Гадюк, студентка освітнього ступеня «магістр» факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ НОВОЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

З'ясовано шляхи та особливості формування нової суспільно-політичної термінології української мови. Увагу акцентовано на морфологічному способі творення вузькоспеціалізованої групи одиниць суспільно-політичної терміносистеми, виявлено відмінні ознаки від споріднених терміносистем.

Ключові слова: суспільно-політична лексика, суспільно-політична термінологія, словотвір, префіксація, афіксація, запозичення.

Олена Горбач, аспірант кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФУНКЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНА НАВАНТАГА ЗООНІМІВ В УКРАЇНСЬКИХ САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНИХ ТВОРАХ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті визначено специфіку використання літературних зоонімів в українських прозових художніх творах сатирично-гумористичного спрямування; проаналізовано їх лексико-семантичні й функційно-стилістичні можливості, сатиричний потенціал, несподівані авторські експерименти.

Ключові слова: літературний зоонім, зоонімікон, кіноніми, феліноніми, фероніми, сатиричний ефект.

Валентина Казимір, кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОГНІТИВНІ ПІДХОДИ ДО СЕМАНТИКИ МОВНИХ ОДИНИЦЬ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Сучасний розвиток науки і техніки дає змогу підійти до вирішення тих чи інших проблем комплексно, із залученням результатів суміжних областей. Проаналізовано формування рівня когнітивно-комунікативної компетенції; виділено спільні й відмінні ознаки в концептуальній структурі мовних одиниць, окреслено конфігурацію й наповнення мовної картини світу німецьких творів. Виокремлено сутність концептуалізації як основного пізнавального процесу, структуру і типологію концептів, різноманіття структурного зображення знань у мові, механізми формування категорій.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, художній текст, семантика, мовна картина світу

Наталя Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПОШИРЕННЯ МЕТАТЕЗОВАНИХ ФОРМ У СУЧАСНИХ ГОВОРАХ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО НАРІЧЧЯ

На матеріалі текстів сучасного діалектного мовлення, записаних упродовж 2000-2015 рр. на території південно-західного наріччя, виявлено

вживання метатезованих форм, які належать до порівняно рідко вживаних у говірках і тому майже недосліджених. Описано особливості вживань таких лексем і території їх поширення.

Ключові слова: метатеза, діалектне мовлення, південно-західне наріччя, говір, говірка.

Олена Колупаєва, кандидат філологічних наук, асистент кафедри журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНА СПЕЦИФІКА СПОРТИВНИХ ТЕКСТІВ В ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті виявлено специфіку функціонування текстів спортивного спрямування на сучасному етапі розвитку Інтернет-журналістики. З'ясовано роль мовностилістичних засобів у підвищенні ефективності та дієвості журналістського матеріалу. Виявлено дотримання та порушення нормативності мовної бази. Доведено, що недотримання мовних норм у журналістському матеріалі зумовлено намірами автора зменшити дистанцію між ньюзмейкером та реципієнтом. Досліджено особливості впливу на спортивну аудиторію.

Ключові слова: електронні ЗМІ, інтерв'ю, коментар, огляд, спорт.

Наталія Ладияк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПТ “РОЗУМ” У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Проаналізовано концепт “розум” на матеріалі українських народних прислів'їв та приказок. Встановлено, як особливості життя народу відображені в його мові, а слова транслюють культурні концепти.

Ключові слова: концепт, паремії, мовна картина світу, ментальність.

Оксана Лівіцька, кандидат філологічних наук, асистент кафедри журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ У СУЧАСНОМУ ТЕЛЕЕФІРІ

У статті розглядаються мовні особливості рекламних текстів у сучасному телеефірі з погляду їх здатності здійснювати мовний вплив на споживача. Наведені приклади вживання різноманітних засобів виразності у рекламі, зокрема зосереджена увага на епітетних структурах. Встановлено, що рекламодавці використовують виразні засоби для того, щоб надати рекламованому товару позитивної оцінки, сформуванню привабливий для потенційних споживачів імідж запропонованих продуктів, послуг, ідей та забезпечити певний рівень попиту на товар.

Ключові слова: вплив, епітетна структура, засоби виразності, повтор, рекламний текст, телеефір.

Альона Лобода, аспірант кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СУЧАСНІ ЛІНГВІСТИЧНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ОНІМНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Проаналізовано сучасні лінгвістичні погляди на онімний простір української мови. Розглянуто основні підходи до вивчення власних назв. Увагу акцентовано на працях В. Топорова, О. Суперанської, О. Карпенко, Н. Подольської, В. Супруна, С. Вербича, А. Зубка, М. Торчинського та інших.

Ключові слова: онімний простір, власна назва, онім, терміносполука, онімні системи, онімне поле, польова модель.

Марія Матковська, доцент кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АКТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ПОЛІЛОКУТИВНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Проаналізовано мовне явище полілокутивності, яке віртуально закріплене в глибинній структурі дієслова. Визначено, що в процесі мовленнєвої діяльності відповідно з комунікативною інтенцією адресанта відбувається відбір потрібної ілокутивної семи, яка, реалізуючись в мовленні одночасно з локутивною, визначає прагматичний тип мовленнєвого акту.

Здійснено функціонально-семантичну класифікацію дієслів актів мовлення, що базуються на підкатегоріях комісивності та директивності.

Ключові слова: полілокутивність, комісиви, директиви, інтенціональність, ілокутивна сема, пропозиція, дискурс.

Наталія Мелекесцева, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА СТРУКТУРА РЕЧЕНЬ З ПРЕДИКАТАМИ ПОСЕСИВНОЇ НАЯВНОСТІ / ВІДСУТНОСТІ

Здійснено семантико-синтаксичний аналіз конструкцій із предикатами посесивної наявності/відсутності. Визначено типи реалізації моделей речень, зумовлені валентними особливостями аналізованих предикатів, встановлено варіанти їхнього структурно-морфологічного втілення в сучасній українській літературній мові.

Ключові слова: предикат посесивної наявності / відсутності, модель речення, семантико-синтаксична структура речення, морфолого-синтаксична реалізація, валентність.

Катерина Мікрюкова, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри загальної та прикладної лінгвістики, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «ЛЮБОВ» У ТЕКСТАХ ПІСЕНЬ С. ВАКАРЧУКА

Статтю присвячено дослідженню лексико-семантичного поля «любов» у текстах пісень С. Вакарчука. У роботі проаналізовано й узагальнено наявні лінгвістичні дослідження з теорії лексико-семантичного поля; обґрунтовано виокремлення лексико-семантичного поля «любов» як специфічного об'єкта лінгвістичного дослідження; розглянуто парадигматичні та синтагматичні відношення між одиницями цього поля. У складі лексико-семантичного поля «любов» встановлено основні лексико-семантичні групи; визначено критерії виокремлення ядерної та периферійної зон; досліджено реалізацію та стилістичні функції переносних значень лексеми «любов» у текстах пісень співака.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, ядро, ядерна зона, периферія.

Алла Сірант, кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФРЕЙМОВІ СТРУКТУРИ У ТЕОРІЇ ПРОТОТИПІВ ТА ТЕОРІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПРОСТОРІВ

Стаття є спробою аналізу двох підходів щодо структури та композиційності фреймів. Зазначено, що фрейми є когнітивно обґрунтованими та формально дослідженими засобами представлення знань про об'єкти та категорії. Створення теорії прототипів є спробою взяти до уваги той факт, що певні об'єкти категорії є для неї більшою мірою репрезентативними, ніж інші об'єкти. Основною перевагою ж моделювання фреймів із переліку характеристик об'єкта у теорії концептуальних просторів є репрезентація структурної інформації та структурних меж характеристик об'єкта. Також окреслено перспективу подальших досліджень у цьому напрямку.

Ключові слова: когнітивний підхід, фрейм, теорія прототипів, теорія концептуальних просторів, концепт.

Людмила Томусяк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

КАУЗАТИВНЕ УСКЛАДНЕННЯ ДУПЛЕКСИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ

Подано семантичний аналіз дуплексивних структур, центром яких є предикат з каузативним значенням. Такі синтаксичні побудови імпліцитно виражають причиново-наслідкові відношення, що накладаються на основне

значення, і є семантично ускладненими. Увагу зацентовано на семантичних типах пропозицій, які ускладнені каузацією.

Ключові слова: пропозиція, предикат, суб'єкт, об'єкт, семантика ситуації, каузація, дуплексив.

Галина Фоміна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
ДІАХРОНІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ
ТОПОНІМІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Проаналізовано особливості процесу запозичення слов'янських топонімів. Охарактеризовано історичні етапи проникнення слов'янської лексики, її розвиток і функціонування в німецькомовному просторі. Виявлено мовні та позамовні фактори, що впливають на формування німецького лексикону. Досліджено слов'янські топоніми, змішані німецько-слов'янські та слов'янсько-німецькі оніми.

Ключові слова: онім, топонім, запозичення, інтралінгвістичні чинники, екстралінгвістичні чинники, слов'янські мови.

Олена Хомчак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ *ШЛЯХ*

Репрезентовано досвід аналізу одного з ключових для української ментальності концептів – концепту *шлях*. Проведено аналіз концепту *шлях* в українському мовному просторі в його асоціативно-вербальному наповненні. Спираючись на дані вільного асоціативного експерименту, було сформовано когнітивну модель досліджуваного концепту.

Ключові слова: когнітивна модель, концепт *шлях*, слово-стимул, лексема-репрезентант, вільний асоціативний експеримент, наївна картина світу.

Ірина Гайдаєнко, кандидат філологічних наук, доцент, професор, завідувач кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

КОНЦЕПТ «ВІДЧУТТЯ» У ХУДОЖНЬОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Тетяна Окуневич, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ» В КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Надія Лебедєва, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ШКІЛ
ДИСКУРСИВНОГО АНАЛІЗУ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК
МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

СЕКЦІЯ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ФЕНОМЕНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Алла Агафонова, кандидат філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕПІСТОЛЯРІЮ В
ЛІНГВІСТИЦІ

Узагальнено основні підходи до вивчення епістолярію в сучасній лінгвістиці. Визначено методологічні аспекти дослідження епістолярію в руслі антропоцентризму. Встановлено статус епістолярію в розрізі епістолярний стиль – епістолярний жанр – епістолярний дискурс.

Ключові слова: епістолярій, епістолярний стиль, епістолярний жанр, епістолярний дискурс, антропоцентризм.

Ірина Аркуша, аспірант кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛІНГВОСТИЛИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ДЛЯ
ДІТЕЙ У РЕЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

Мова дитячої літератури посідає особливе місце в загальному літературно-художньому дискурсі. У статті схарактеризовані наукові праці дослідників, у яких здійснюється лінгвостилістичний аналіз українського дитячого художнього дискурсу. Увага зацентрована на працях Г.Атрошенко, М.Білоусової, І.Денисовець, Н.Дзюбишиної-Мельник, О.Думанської, Е.Огар, та інших.

Ключові слова: дитяча література, лінгвостилістичний аналіз, мовні засоби, український прозовий дитячий дискурс.

Юлія Бабій, кандидат філологічних наук, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ОНІМНІ МАРКЕРИ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Окреслено функціональність онімних конструкцій різних типів у

структурі сучасного політичного дискурсу. Встановлено продуктивність онімних маркерів в аспекті їхнього значення та вживання, а також асоціацій, що ними викликані. Дослідження ґрунтується на наукових положеннях, О. І. Зелінської, М. М. Кохтева, Дж. Н. Ліч, Г. Г. Почепцова, Д. Е. Розенталя та інших.

Ключові слова: онім, онімний маркер, онімна конструкція, дискурс, політичний дискурс, політична реклама, асоціативний експеримент.

Тетяна Видайчук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Інституту філології, Київський університет імені Бориса Грінченка

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГЕМА *МОВА* (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ТЕКСТІВ СТАРОУКРАЇНСЬКОЇ ДОБИ)

Лінгвокультурологема *МОВА* розглядатиметься як синкретична одиниця знання, проєктована на мову та культуру староукраїнської доби; особливу увагу буде акцентовано на таких її диференціальних ознаках: вищому ніж у концепті ступені абстрактності, науковості, інтелектуальності, книжності знання та її національно-політичному вимірі. Порівнюватиметься лінгвокультурологема *МОВА* у староукраїнській мовній картині світу і сучасній.

Ключові слова: лінгвокультурологема, мова, мовна картина світу, староукраїнська мова, концепт.

Наталія Гудима, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕТАПИ І СТУПЕНІ АДАПТАЦІЇ АНГЛІЦИЗМІВ У МОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ ПРОЗИ

Розглянуто проблему адаптації англіцизмів у мові української постмодерністської прози. Запропоновано новий підхід до визначення ступеня засвоєння запозичення в мові та мовленні, що базується на поділі процесу адаптації на три етапи (початковий, поглиблений і повного освоєння), для кожного з яких розроблено перелік диференційних ознак на всіх рівнях мовної системи. Встановлено причини виникнення запозичень і досліджено їх вплив на результати адаптації іншомовних слів.

Ключові слова: етапи і ступені адаптації слів іншомовного походження, запозичені слова, англіцизми, причини запозичення, мова та мовлення, українська постмодерністська проза.

Наталія Дзюбак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПОВТОР ЯК ІНДИВІДУАЛЬНИЙ АВТОРСЬКИЙ ПРИЙОМ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ АРКАДІЯ БРАЕСКУ

У статті зроблено спробу лінгвістичного аналізу поетичного дискурсу Аркадія Браеску на матеріалі збірки «Зупинені хвилини», що побачила світ у 2011 році. Розкрито зміст, визначено типологію, стилістичну і комунікативно-прагматичну навантагу фонетичного, лексичного, синтаксичного повторів як індивідуального авторського прийому.

Ключові слова: поетичний дискурс, стилістичний прийом, фонетичний повтор, лексичний повтор, синтаксичний повтор, ідіостиль письменника.

Раїса Козак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕКСПРЕСИВНИЙ СИНТАКСИС ЯК МОВНИЙ МЕХАНІЗМ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГРАМАТИЧНОЇ ПРЕЦЕДЕНТНОСТІ В СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ

Дослідницьку гіпотезу вибудовано на тій основі, що експресивний синтаксис активно впливає на формування граматичних прецедентних смислів у східнослов'янських мовах і є мовним механізмом, що передає ці смисли. Таке судження ґрунтується на важливому розумінні філософією мови трьох її головних функцій: комунікативної, когнітивної (експресивної) й емоційної. Це розуміння уможливорює тлумачення експресивного синтаксису у двох методологічних планах: як мовний акт вираження діяльності свідомості (пізнавальний процес загалом) і як акт вираження прагматичних інтенцій, що передаються мовною свідомістю інтерпретатора.

Ключові слова: експресивний синтаксис, мовний механізм, граматична прецедентність, східнослов'янські мови, мовний акт, прагматична інтенція.

Тетяна Ловейко, викладач, Університетський коледж Київського університету імені Бориса Грінченка

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАМОВЛЯННЯХ

Одна з важливих проблем філології – дослідження текстів, які особливо активно впливають на людську психіку. Саме такими є українські замовляння. Особливу увагу в цих специфічних мовних утвореннях привертають лінгвокультуреми, оскільки вони є закодованими з допомогою мовних засобів носіями суспільно значущої інформації. У виступі окреслено різні аспекти функціонування лінгвокультурем в українських замовляннях, здійснено семантичний аналіз та визначено основні лексичні особливості номінації денотата з допомогою лінгвокультурем, а також поле їх валентності.

Ключові слова: лінгвокультурема, замовляння, семантика, онім, сема.

Олеся Олексюк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології

(загальної та прикладної лінгвістики), Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

МОВНА СИТУАЦІЯ МИКОЛАЇВЩИНИ В УМОВАХ СУЦІЛЬНОГО БІЛІНГВІЗМУ

Проаналізовано соціолінгвістичні дослідження явища білінгвізму на теренах України, зокрема Миколаївщини. Теоретичні засади зазначеної проблематики раніше розглядалися в наукових доробках таких мовознавців: Беліков В. І., Бондалетов В. Д., Брицин В. М., Бурда Т., Вайнрайх У., Крисін Л. П., Мечковська Н. Б., Ткаченко О. Б., Тараненко О., Щерба Л. В., Лабо У., Хейген Е. та інших.

Ключові слова: двомовність, білінгвізм, мовна ситуація, мовна спільнота, соціально-комунікативна система, показники потужності мов, рецептивний білінгвізм, пасивний білінгвізм.

Юлія Омельчук, викладач кафедри мовознавства, Херсонський державний університет.

КОНЦЕПТ ПСЕВДОНОВИНА В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

У статті в руслі лінгвокогнітивних та комунікативно-прагматичних досліджень розглянуто лексичні репрезентанти концепту ПСЕВДОНОВИНА в українському медіапросторі. Встановлено, що зміст зазначеного концепту виводиться зі значень синонімічних одиниць неправдива новина, вигадана новина, недостовірна новина, брехлива новина, фейкова новина. Проаналізовано частотність уживання зазначених лексем у засобах масової інформації, з'ясовано способи їхнього поширення за рахунок значень синонімічних одиниць. Подано рівневу структуру концепту, що складається з ядра, приядерної зони та периферії.

Ключові слова: медіапростір, фейкові новини, концепт, лексема.

Людмила Поплавська, асистент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В РОМАНІ «СОФІЯ» ЛЕСІ РОМАНЧУК

У статті досліджуємо медичну термінологію в художньому тексті, визначаємо ступінь спеціалізації значення терміна (загальнонаукова, міжгалузева, вузькоспеціальна термінологічна лексика), аналізуємо термінологізми медичної сфери за структурними ознаками, походженням та способами творення, з'ясовуємо особливості функціонування професіоналізмів у романі.

Ключові слова: медичний, термін, професіоналізм, походження, структура, спосіб творення.

Юлія Руснак, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри суспільних наук та українознавства, Буковинський державний медичний університет

КУЛЬТУРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ВЕСНЯНОЇ КАЛЕНДАРНОЇ ОБРЯДОВОСТІ У БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРКАХ

Проаналізовано культурну термінологію весняної календарної обрядовості, репрезентовану релігійними та народними назвами, які, відображаючи симбіоз народного та священного світосприйняття, відбивають попередні світоглядні системи.

Ключові слова: буковинські говірки, культурний термін, релігійний термін, дублет, етимологія, запозичення.

Катерина Стрюк, старший лаборант кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

СЕМАНТИЧНІ ЗРУШЕННЯ В ЗАГАЛЬНОВЖИВАНИХ ЛЕКСЕМАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ (НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТ)

Проаналізовано семантичні зрушення в загальновживаних лексемах української та англійської мов. Особлива увага акцентується на динаміці смислового розвитку слова в газетних текстах. Виділяються й описуються прикметні особливості семантичних зрушень у запозиченнях з англійської мови, зокрема – процес детермінологізації. Актуальність дослідження полягає в тому, що повернення в узус актуалізованої лексики сприяє відродженню духовних та культурних цінностей.

Ключові слова: загальновживані слова, семантичні зрушення, запозичення-англіцизми, семна структура, детермінологізація, газета.

Наталія Третяк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПРЕДИКАТИВНІ МЕТАФОРИЧНІ МОДЕЛІ В СЕМАНТИЧНОМУ СИНТАКСИСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті подано характеристику метафоричного речення як образної семантичної структури, що відображає поняттєво-системні зв'язки навколишньої дійсності, подає інформацію як розгалужену образну систему у вигляді моделей, контурів, які за потреби вербально обробляються свідомістю на основі вироблених у процесі світосприймання логічних схем мислення; описано семантичний підхід до аналізу синтаксичних структур; проаналізовано метафоричні конструкції, що показує неоднаковий характер презентації закладеного в них інформаційного предикативного змісту.

Ключові слова: предикативні метафоричні моделі, метафоричне речення, метафоричні конструкції, семантика, семантичний процес, синтаксис української мови.

Іннеса Юрчишена, студентка освітнього ступеня «магістр» факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ЛЮБКА ДЕРЕША

Стаття присвячена аналізу фразеологічних одиниць у мовотворчості Любка Дереша. Проаналізовані традиційні й трансформовані фразеологізми. Закцентовано на субституції як виді трансформації стійких сполук.

Ключові слова: фразеологізм, традиційний фразеологізм, трансформація фразеологізмів, стилістична функція.

СЕКЦІЯ 3 МЕНТАЛЬНИЙ СВІТ УКРАЇНЦЯ В МОВНИХ КОДАХ

Тетяна Бомок, студентка освітнього ступеня «магістр» факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК САКРАЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Заналізовано поняття сакральної та богословської термінології. Досліджено походження, шляхи й способи творення лексем, їхнє потрактування мовознавцями та філософами. Виокремлено тематичні групи одиниць на позначення сакральних термінопонять.

Ключові слова: сакральні терміни, богословські терміни, конфесія, біблійний символ.

Валентина Дроботенко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Київський університет імені Бориса Грінченка

«КОНЦЕПТ «МАТИ» В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ»

Актуальною на сьогодні залишається проблема взаємодії мови і культури. Фразеологія особливо яскраво віддзеркалює національну культуру крізь призму мовної свідомості. У виступі проаналізовано концептуальну сферу «мати» як компонента фразеологічного утворення. Зокрема з'ясовано особливості творення та функціонування українських паремій з концептом «мати». Досліджено співвідношення позитивно – негативно оцінених аналізованих українських прислів'їв та приказок.

Ключові слова: концепт, ідентифікація, когніція, фразеологічне утворення, слово-символ.

Вікторія Желязкова, кандидат філологічних наук, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ІКОНІЧНІ ЛЕКСЕМИ В СЕМІОСФЕРІ РОМАНУ В. ШКЛЯРА «МАРУСЯ»

Статтю присвячено проблемі функціонування лексем із іконічним субстратом у семіосфері роману українського письменника сьогодення В. Шкляра «Маруся». В роботі окреслено сенсову амплітуду операційних понять «іконічний знак» і «семіосфера», названо основні ознаки іконізму на лексичному рівні текстобудови, виявлено іконічні лексеми, а також визначено й пояснено функційну скерованість семіотичних категорій зазначеного типу в семіосфері обраного для дослідження роману. Автором здійснено типологізацію зафіксованих іконічних лексем з урахуванням їхньої функційно-сислової домінанти.

Ключові слова: іконічний знак, мовний іконізм, лексема, семіосфера, текст.

Борис Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, декан факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНА СПАДЩИНА А. ДИМІНСЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРОК

Велика фольклорно-етнографічна спадщина А. Димінського є цінною для дослідників – як етнографів, фольклористів, так і лінгвістів, особливо ж діалектологів. Записи мають варіанти, вони зафіксували вплив місцевого мовлення, традицій тощо. У статті доведено, що лише автентичні тексти можуть слугувати цінним і надійним джерелом для вивчення динаміки діалектного мовлення Поділля.

Ключові слова: діалектологічні дослідження, фольклорні та етнографічні записи, подільські говірки, лінгвальні особливості.

Катерина Лепська, аспірант кафедри української мови, Київський університет імені Бориса Грінченка

СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ДЕФОРМАЦІЇ РЕЦЕПЦІЇ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Розглянуто проблему взаємовпливу соціуму й мови, що реалізується як стереотипні уявлення про чоловіка та жінку, що існують у етносвідомості народу у вигляді конкретних лінгвокультурних кодів. Охарактеризовано типові моделі вираження фемінного й маскулінного «Я» в тексті. Встановлено особливості вживання мовних репрезентантів гендерних стереотипів, їх змінність на матеріалі народних пісень.

Ключові слова: гендер, фемінність, маскуліність, мовні моделі, семантичні модифікації.

Юрій Маркітанов, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИЧНІ НОВОТВОРИ ЯК ОБ'ЄКТИВАТОРИ
ІНДИВІДУАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ
ПИСЬМЕННИКА

Розглянуто індивідуально-авторські слова, створені Миколою Невидайлом й ужиті в повісті «Родове прокляття». Проаналізовано основні словотвірні особливості цих слів. Акцентовано увагу на їх ролі в об'єктивації індивідуально-мовної картини світу письменника.

Ключові слова: мовотворчість, словотвірні особливості, новотвір, індивідуально-авторські слова, індивідуально-мовна картина світу.

Оксана Мозолук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТАРΟΣЛОВ'ЯНІЗМИ У ПРОЗОВОМУ ТВОРІ «СИНІЙ ЗОШИТ»
МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Духовна культура українців значною мірою сформувалася під впливом конфесійної літератури, писаної старослов'янською мовою.

У статті на матеріалі прозового твору «Синій зошит» Мирослава Дочинця аналізуємо старослов'янську лексику, яка зберігає південнослов'янські риси. Характеризуємо старослов'янізми за фонетичними, словотвірними та лексичними ознаками.

Ключові слова: словосполучення: старослов'янізми, сакральна лексика, проза, старослов'янська мова, фонетичні ознаки, словотвірні ознаки, лексичні ознаки.

Римма Монастирська, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВІДОБРАЖЕННЯ НОРМ ЗВИЧАЄВОГО ПРАВА У
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Закцентовано увагу на зафіксованих у словнику Б.Д.Грінченка фразеологічних одиницях на позначення понять звичаєвого права. Заналізовано одиниці з компонентами *горло, шапка, слід*. Семантичні, лексичні, структурні трансформування ФО свідчать про суспільно-політичні зміни впродовж століть, удосконалення законів, збільшення прав людини.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, звичаєве право, правнича мова.

Світлана Никитюк, викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПОЕТИЧНА МОВА ТВОРІВ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

У статті йдеться про особливості поетичного мовотворення Тараса Шевченка. Зокрема розглядаються лінгвостилістичні виражальні фігури, як от: асонанс, метафора, градація, повтор, епітет, оксюморон, літота, анафора, іронія, сарказм, тощо.

Ключові слова: поет, мовотворчість, виражальні можливості, мова, асонанс, метафора, градація, повтор, оксюморон, літота, градація, анафора, іронія, сарказм.

Валентина Остапенко, старший викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АНТРОПОЛОГІЧНО МОТИВОВАНІ АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ЕТНІЧНІ ПРІЗВИСЬКА

У статті представлені результати дослідження англо-американських етнічних прізвиськ на позначення представників різних етнічних та расових груп. Відбір аналізованого матеріалу здійснено за мотиваційним чинником, що відображає антропологічні особливості, тобто фізичні та фізіологічні характеристики представника тієї чи іншої етнічної меншини. Серед найбільш типових мотивів виникнення таких неофіційних етнічних назв автор виокремлює: колір шкіри, колір волосся, розріз очей, форма носа, форма обличчя й голови. Показано, що назви органів людського тіла на позначення самих людей вживаються метонімічно. В результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що етнічні прізвиська є дерогативно маркованими, їх основною конотацією є вираження негативної характеристики, пейоративного ставлення до певного етнічно-расового угруповання.

Ключові слова: етнічне прізвисько, етнічна спільнота, мотивація, пейоративний, стереотип.

Олег Рарицький, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НЕВЕРБАЛЬНІ КОДИ В ХУДОЖНЬО-ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ ТЕКСТІ

У статті на матеріалі художньо-документальної прози українських шістдесятників розглядаються можливості залучення в нефікційний текст різноманітних нехудожніх вставок. Саме такими текстовими впровадженнями найчастіше можуть бути світлини, авторські помітки, символічні позначення, які доповнюють авторський наратив додатковим смисловим навантаженням, унаочнюють або деталізують сказане. Найпродуктивніше нехудожні вставки як смислові авторські коди абсорбуються в епістолярій, рідше в мемуаристику, щоденникарство та записки. Фотовідбитки найчастіше поєднуються в єдине наратологічне тло з малими прозовими формами non-fiction – усною оповіддю, автобіографіями, некрологами і слугують

портретною характеристикою суб'єкта оповіді. Загалом нехудожні впрошення легко вживлюються в авторський текст і в такій цілісності складають єдиний художній вимір.

Ключові слова: художньо-документальна проза, шістдесятництво, невербальні коди, епістолярій, мемуари, щоденники, автобіографії, записки, некролог, усна оповідь.

Ольга Савицька, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ НА СТАНОВЛЕННЯ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНЦЯ

Проаналізовано етнічну ментальність як одну з інтегральних етнопсихологічних ознак особистості, що виявляється у особливостях світосприйняття, світовідчуття, у методах впливу на дійсність, у формах взаємин між людьми тощо. Підкреслюється, що виняткове значення у становленні вербальної та поведінкової підсистем ментальності відіграє специфічний ментальний інструментарій: мова, обряди, вірування, магія, міфи, усна народна творчість тощо. Аналізується специфіка впливу народних казок на становлення в онтогенезі основних підсистем ментальності особистості.

Ключові слова: ментальність, вербальна та поведінкова підсистема ментальності, ментальний інструментарій, народні казки.

Алла Хоптяр, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВЕРБАЛЬНИЙ ПРОСТІР КОНЦЕПТУ «НОВА ЖІНКА» У КРИТИЧНИХ РОЗВІДКАХ БОРИСА ГРІНЧЕНКА (ЛІНГВОПОЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті аналізується вербальний простір творчого доробку Бориса Грінченка, критичних розвідок та нарисів письменника, щодо ставлення письменника до механізмів патріархальності, а саме культурного феномену, який узаконював статево нерівність української жінки та появи феномену «нової жінки» в українському національному просторі. Демонструється вербальна сітка концепту «нова жінка», втіленого у творчому доробку письменника: «борець», «порадниця-дружина», «Орлеанська діва», «розумниця», «освічена», «щира до громадських справ Гертруда», «вільна», «енергія бути вільною і щасливою», «сонячний промінь», «новий шлях», «смілива дівчина», «жінка-патріот» тощо. Філологічний аналіз творів письменника транспонує процес дослідження творчого світобачення Бориса Грінченка з лінгвістики в лінгвопоетику, що допомагає прослідкувати механізм створення художнього образу «нової жінки».

Ключові слова: філологічний аналіз, концепт, вербальний простір, лінгвопоетика, художній образ.

Наталія Шатілова, кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЗВЕРТАННЯ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОПОЕТИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ В ІДІОСТИЛІ СИДОРА ВОРОБКЕВИЧА

Проаналізовано семантику, засоби вираження і стилістичний потенціал фольклорно-пісенних звертань у художніх текстах С. Воробкевича, видатного українського письменника Буковини. Установлено, що звертальні конструкції є мовно-естетичними знаками національної культури, що увиразнюють народнопоетичну традицію українців в ідіостилі митця.

Ключові слова: звертання, фольклорна традиція, мовно-естетичний знак національної культури, ідіостиль, С. Воробкевич.

Інга Федькова, кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

У статті проаналізовано теоретичне підґрунтя дослідження хореографічної лексики сучасної української мови. Виокремлено основні джерела, описано праці мовознавців із досліджуваної тематики. Зосереджено увагу на наукових роботах українських мистецтвознавців, етнологів, дослідників танцювального мистецтва, а також авторів навчальних та методичних посібників. З'ясовано основні проблеми в дослідженні хореографічної лексики та шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: хореографічна лексика, термін, номен, танець.

Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

УЗУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В РЕАЛІЯХ СУЧАСНОЇ МОВНО-КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті заналізовано сучасні реалії мовно-культурного середовища в Україні; доведено, що за роки незалежності необхідних умов для всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя, як того вимагає чинне законодавство, створено не було. Що призвело до чергової хвилі російщення і регіональної фрагментації України й загрожує не лише українській мові, а й незалежності та цілісності країни. Розглянуто різноаспектні семантичні зрушення в українській мові, які відбулись під

впливом мовної політики, спрямованої на уніфікацію української та російської мов. Запропоновано низку заходів, що могли б забезпечити переорієнтацію мовної поведінки нових поколінь українських громадян.

Ключові слова: державна мовна політика, мовна ситуація, державна мова, мова національної меншини, мовна поведінка, мовна самосвідомість, апперцепція.

СЕКЦІЯ 4

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНТАЛЬНОСТІ

Олена Андрієць, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

РОЗВИТОК УКРАЇНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ДВОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У дослідженні висвітлюються притаманні специфіці предмета закономірності й умови ефективної організації навчальної діяльності учнів 10-11 класів на уроках української мови, сучасні підходи до організації уроку (особистісно орієнтованого, комунікативно-діяльнісного, компетентнісного та соціокультурного), які забезпечують його результативність, і сприяють розвитку україномовної особистості старшокласника.

Ключові слова: україномовна особистість, двомовне середовище, білінгвізм, компетенція, компетентність.

Наталія Богуш, студентка освітнього ступеня «магістр» факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНЦІЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА

У статті потлумачено поняття мовленнєвої компетенції учнів профільної ланки загальноосвітніх навчальних закладів у аспекті компетентнісного підходу. Увага звертається на мовленнєву, мовну, дискурсивну, соціокультурну, соціолінгвістичну та стратегічну компетенції.

Ключові слова: мовленнєва компетенція, профільна ланка, діяльнісне навчання, компетентнісний підхід.

Тетяна Боднарчук, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТИПОЛОГІЯ, МЕТА І ЗАВДАННЯ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Проаналізовано нормативно-правові акти, які регулюють організацію

білінгвального навчання у старших класах ЗНЗ. Визначено основні напрямки розвитку білінгвального навчання в українській школі, основну увагу акцентовано на моделях білінгвального навчання, які існують у світовій освітній практиці й прийнятні в українській школі.

Ключові слова: білінгвізм, білінгвальна освіта, білінгвальне навчання, формування білінгва у штучному середовищі, старша школа.

Раїса Дружененко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, Київський університет імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ПРАГМАТИЧНОГО МОВЛЕННЯ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ЗАСОБАМИ
СИНТАКСИСУ

У пропонованому науковому дослідженні актуалізується проблема формування прагматичного мовлення майбутнього спеціаліста в галузі лінгводидактики. Прагматичне мовлення розглядається як необхідна умова успішної методичної діяльності вчителя-словесника. Формування прагматичного мовлення відбувається протягом усього періоду навчання студентів під час вивчення різних програмових дисциплін мовознавчого та лінгводидактичного циклу. Пріоритетною основою формування прагматичного мовлення вважається синтаксис, оскільки синтаксичні засоби мови прагматично зумовлені.

Ключові слова: прагматичне мовлення, прагматична функція, синтаксис, синтаксичні засоби мови, майбутній учитель української мови і літератури

Олеся Мартіна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ НА КОМУНІКАТИВНІЙ ОСНОВІ

Описано методи, прийоми і форми роботи над засвоєнням граматичних категорій іменника, прикметника й дієслова, спрямовані на формування мовно-граматичних і мовленнєвих знань та вмінь молодших школярів.

Ключові слова: граматичні уміння, граматичні категорії, комунікативні вміння, комунікативна доцільність, мовленнєва компетентність, частини мови.

Тетяна Олинець, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РОЛЬОВА ГРА ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ МЕТОДІВ
ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В

ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

У статті визначено компоненти, функції, етапи, основні правила рольової гри, а також класифікація залежно від віку учнів. Рольова гра дає змогу найбільш оптимально поєднувати групові, парні й індивідуальні форми роботи на уроці та в післяурочний час. Обґрунтовано, що ефективність рольової гри як методичного прийому навчання підвищується за умови правильно визначеної тривалості мовного спілкування.

Ключові слова: рольова гра, метод навчання, іноземна мова, початкова школа, ситуативне спілкування, комунікативність, форми роботи.

Іванна Подоляк, студентка освітнього ступеня «магістр» факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СИТУАТИВНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Створення ситуативних завдань базується на моделюванні педагогічних ситуацій. Виокремлено основні види ситуативних завдань. Доведено, що пізнавальна діяльність потребує створення умов, за яких реалізується пізнавальна самостійність та активність студентів. Продуктивність мовленнєвої діяльності буде низькою, якщо не дотримуватися умов ситуації спілкування, і навпаки, висловлювання буде досконалим, якщо автор врахує обсяг, тему та основну думку, мету, місце спілкування, адресата мовлення.

Ключові слова: ситуативні завдання, мовленнєва компетенція, педагогічні ситуації, пізнавальна діяльність, ситуація спілкування.

Анжеліка Попович, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІСТИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Важливе завдання викладача вищої школи – формування національно свідомої мовної особистості студента. Детально проаналізовано складники мовної особистості. Запропонована система вправ для проведення занять зі стилістики сучасної української мови у виші. Особлива увага звертається на соціокультурні аспекти добору дидактичного матеріалу.

Ключові слова: національно свідомо мовна особистість, вища школа, складники мовної особистості, стилістика української мови, дидактичний матеріал.

Олександр Пушкар, викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕАТИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуто проблематику креативного навчання, його актуалізацію й необхідність введення в навчальний процес. Проаналізовано динамічний характер розвитку сучасного суспільства, що вимагає формування творчої особистості та пошуку реальних механізмів для забезпечення творчої освіти. Дослідження спрямоване на виявлення виховного потенціалу педагогічної творчості як найбільш ефективного засобу формування комунікативної компетенції у процесі навчання.

Ключові слова: креативне навчання, креативність, креативні методи, компетентнісний підхід, комунікативна компетентність.

Лілія Рускуліс, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ОСНОВІ ОПРАЦЮВАННЯ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ТЕКСТІВ

Проаналізовано поняття «мовна особистість» майбутнього вчителя української мови. Увагу акцентовано на розробці комплексів вправ до занять із нормативних лінгвістичних дисциплін циклу фахових компетентностей (сучасна українська літературна мова, історія української мови, стилістика української мови, лінгвістичний аналіз тексту, загальне мовознавство) на основі опрацювання прецедентних текстів.

Ключові слова: мовна особистість, інформаційний опис дисципліни, фахові компетентності, прецедентний текст, специфіка прецедентних текстів.

Зоя Торчинська, старший викладач кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПРИКАЗКИ І ПРИСЛІВ'Я В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті визначено групи прислів'їв і приказок, які доступні дітям початкової школи; показано вплив загадок і прислів'їв на формування особистості дитини; з'ясовано навчальне та розвивально-виховне навантаження загадок і прислів'їв на уроках української мови в початковій школі.

Ключові слова: загадки і прислів'я, початкова школа, урок української мови, українська фольклористика, збагачення словникового запасу молодших школярів.

Поліна Шулик, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри германських мов і зарубіжної літератури, Кам'янець-Подільський

національний університет імені Івана Огієнка

**АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ
КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ**

У статті проаналізовано різноманітні шляхи порівняння оригінальних художніх творів зарубіжної літератури з їх українськими перекладами з погляду можливостей, які вони відкривають у процесі навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Увага зосереджена на перевагах зіставлення кількох перекладів одного твору, що сприяє розвитку вміння порівнювати літературні явища, допомагає учням усвідомлювати специфіку художнього перекладу і створювати у своїй уяві образ оригіналу.

Ключові слова: художній переклад, компаративний аналіз, оригінальний твір, порівняння, зіставлення, мовна компетенція.

Валентина Мелконян, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства, Херсонський державний університет

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРАКТИЧНОГО КУРСУ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

ПІДСУМКОВЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ